

ONTDEKKING Al die tijd goed verstopt onder de huidige Spaarneboog

Gesloopt gewaande Werf Conrad staat nog overeind

Dat oude, imposante gebouw van de voormalige Werf Conrad op de hoek van de Spaarndamseweg en de Werfstraat – dat is al lang geleden gesloopt, toch? Nee dus. Niemand lijkt het te weten, maar dat oude juweel blijkt ingepakt en verstopt onder de voorzetwanden van de huidige Spaarneboog te zitten. Al is daar nu toch echt volledige nieuwbouw gepland

Haarlem ■ Je kunt zes keer per week langs het stukje Spaarndamseweg tussen Paul Krugerkade en Werfstraat fietsen, jaren achtereen, zonder dat je ook maar een seconde denkt: dit lijkt best oud. En zelfs al je het weet, valt het niet goed te geloven. Maar onder wat er nu op die plek staat, zit toch echt het oude administratiekantoor van de Werf Conrad. Het is het pand dat we van de oude zwart-witfoto's kennen uit de vergane glorie van Haarlems industriële geschiedenis.

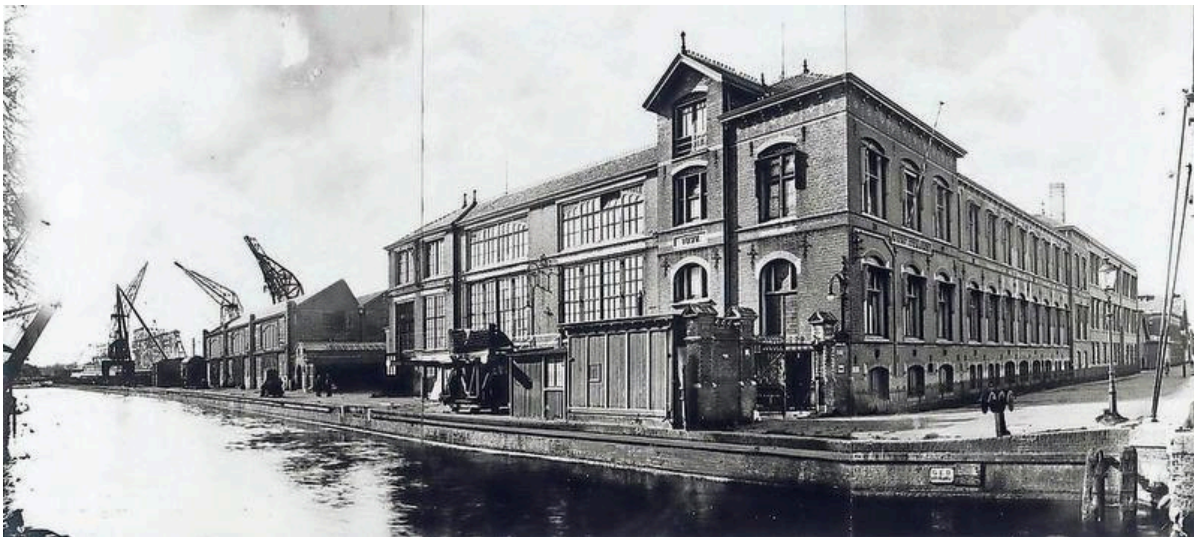
Haarlemmer Marianne Blijdestein trok bij ons aan de bel. Tijdens een bezoek aan het gebouw een tijdje terug was haar ineens iets opgevallen. Door wat opzijgeschoven plafondplaten en een gat in een voorzetwand had ze gezien dat 'op een heel onverwachte plek, een waarschijnlijk schitterend pand verstopt zat'. En nu vreesde ze dat dit zomaar gesloopt zou worden voor de nieuwbouw die eraan zit te komen, zonder dat iemand zich om deze nog aanwezige geschiedenis zou bekommeren. Ze had inmiddels de gemeente geïnformeerd en die was nu ook gaan kijken. Want die wisten dit ook niet.

Grijze verf

Zo staan we op een grijze dinsdag voor het gebouw. En opeens vallen dingen op. De van een dikke laag grijze verf voorziene bakstenen van de onderste verdieping ogen inderdaad aanzienlijk ouder dan 1990, toen dit deel van de Spaarneboog werd neergezet. In een stuk muur langs de Werfstraat zit een gevelsteen met nog net te lezen tekst: 'Deze steen gelegd door A.F.A. Goedkoop'. De datum eronder is niet meer te ontcijferen. Maar wie was A.F.A. Goedkoop?

Als we een paar dagen later in de archieven gaan zoeken, komen we diezelfde A.F.A. tegen onder een rouwadvertentie uit januari 1912. Het betreft het overlijden van Pieter Goedkoop. Pieter Goedkoop was vanaf 1889 de directeur van Werf Conrad. Hij is de man die het bedrijf groot zou maken. En A.F.A.? Verder zoeken leert dat dat zijn jongste dochter is, Anna Frederika Antonia, geboren in 1890. Anna zal 6 of 7 jaar geweest zijn toen ze die steen legde. Het gebouw, waarvan we dachten dat het al verdwenen was, werd immers in 1897 neergezet, zoals een grote gevelsteen boven de entree op oude foto's laat zien.

In de archieven duikt deze Anna nog op een andere manier op. Haar vader had als directeur van de scheepswerf voor zijn personeel

Werf Conrad in 1930 met links de haven waar tegenwoordig de Werfstraat loopt.

FOTO NOORD-HOLLANDS ARCHIEF

een aantal fondsen in het leven geroepen: een ziekenfonds, een pensioenfonds en een spaarfonds. Er was ook een fonds om 'aan zieken en herstellenden versterkende middelen te verschaffen'. Dat fonds had Pieter Goedkoop de naam van zijn dochter gegeven: het Anna Goedkoop-fonds.

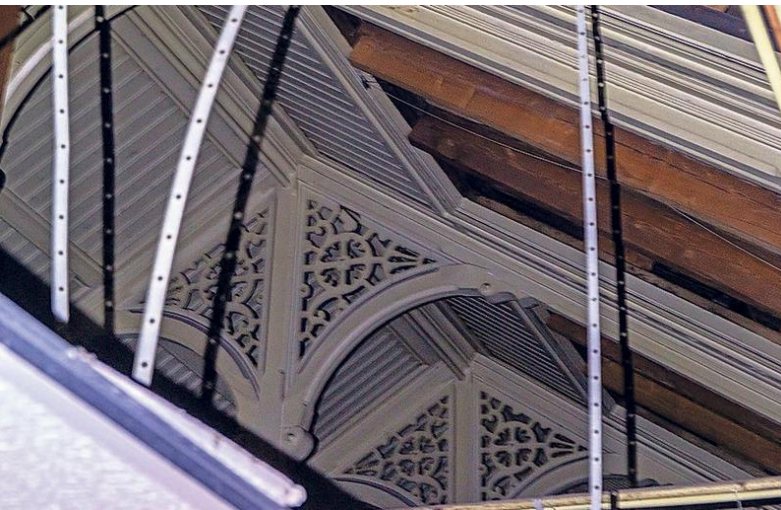
Als we de hoek om lopen, valt ineens ook een oud boograam op dat zich achter een modern raamwerk laat zien, nu de rode afdekfolie daarvan is gaan scheuren. Zelfs het oude glas zit er nog in. Wat gaat er in hemelsnaam nog meer schuil achter deze jaren 90-façade? „Kijk hier!” Binnen laat Blijdestein zien wat ze maanden eerder al ontdekte. In de hal zijn meerdere gaten in een wand gemaakt. Ze zijn bedoeld voor het asbestonderzoek, dat vooruitloopt op de toekomst van dit pand en dit stuk Noorder Buiten Spaarne.

Balken

Achter de voorzetwand worden opnieuw prachtige houten kozijnen zichtbaar, opnieuw met het glaswerk er nog in. Hierachter moeten de oude loodsen hebben gezeten. Het is de plek waar tot voor kort kringloopwinkel Rata-plan zat. Langzaam maar zeker wordt duidelijk dat achter elk gat in de muur en boven elke verschoven plafondtegels delen van de oude Werf Conrad zichtbaar worden. De oude dakspanten van het puntdak laten zich zelfs zien. Prachtig opengewerkte balken zijn het. Marianne, met ingehouden adem: „Het lijkt wel kantwerk, vind je niet?”

De geschiedenis van Werf Conrad begint met Hendrik Fiege jr. die een werkplaats opzet voor de bouw van ijzeren werktuigen die kort daarna een plek krijgt aan de Leidsevaart. Gaandeweg komen ook zijn jongere broers in het bedrijf, Thomas en Johannes.

Het is Thomas die in 1880 stuk-

Prachtig opengewerkte balken op de zoldering.

ken grond koopt in Schoten aan wat toen nog de Spaarndammerweg heette. Als onderdeel van Fiege richt hij hier een scheepswerf op die zich met name richt op de productie van baggermolens. Hij noemt het Werf Conrad, als eerbetoon aan de in 1870 overleden, beroemde Nederlandse waterbouwkundige Frederik Willem Conrad, die in Spaarndam werd geboren.

Goudzand

Als Thomas zich 1889 terugtrekt uit de directie en het bedrijf een n.v., wordt Pieter Goedkoop binneengehaald. Onder zijn leiding komt Werf Conrad tot echt grote bloei. Het bedrijf gaat zich toeleggen op de bouw van zandzuigers en baggerwerktuigen, in het bijzonder gericht op het baggeren van goudzand. Goedkoop woont zelf in een imposante villa even verderop aan de Spaarndamseweg, die hij in 1891 laat bouwen. Die directeurswoning werd in 2007 gesloopt om plaats te maken voor de vijftig meter hoge woontoren De Pionier.

In 1897 wordt het kantoorgebouw waar we het nu over hebben

aan het complex toegevoegd. Het is een ontwerp van het Haarlemse architectenduo Simon Roog en Jacob van de Ban.

Na de grote bloeijaren aan deze kant van het Spaarne worden in 1932 alle bedrijfsonderdelen behalve de werf overgebracht naar de overkant. In 1941 neemt de Duitse bezetter Conrad over en wordt het bedrijf ondergebracht bij de NV Holland Nautic. Die naam prijkt nog decennia op de gevel, hoewel het concern in 1948 failliet wordt verklaard, wat gevolgd wordt door een kortstondige doortart voordat in 1954 de scheepswerf helemaal ophoudt te bestaan. De watergang naar het Spaarne wordt gedempt en gaat sindsdien verder als Werfstraat.

Verpakt

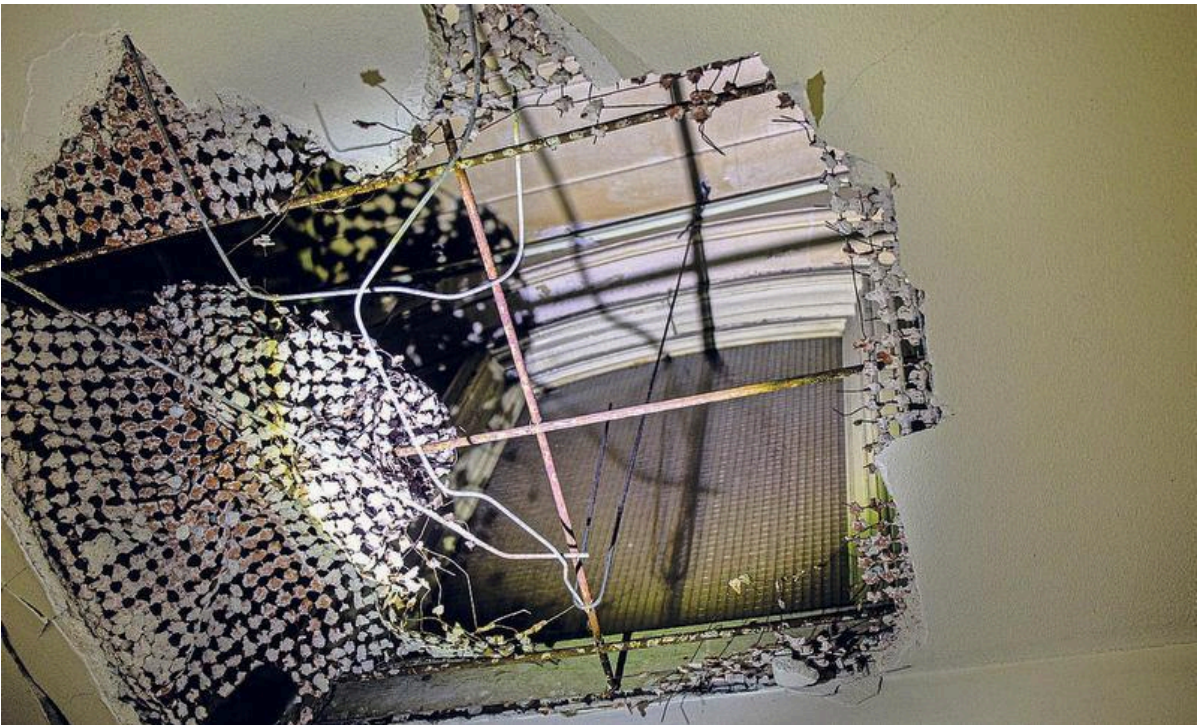
Deze hele geschiedenis zit nu dus kennelijk al 35 jaar dubbelzijdig verpakt in voorzetwanden aan binnen- en buitenzijde en afgedekt met verlaagde plafonds. Zonder dat iemand dat kennelijk nog weet. Maar waarom eigenlijk?

„Het was een korte periode niet heel ongebruikelijk om dit te

Marianne Blijdestein laat zien wat zij tot haar verbazing zag door gaten in voorzetwanden.

FOTO'S RICHARD STEKELENBURG

Oude raampartijen laten zich zien door gaten in muren en plafonds.

doen”, weet adviseur Erfgoed en Ruimte bij de gemeente Haarlem Marjolaine van Schaik. „Eigenlijk heel duurzaam. Maar dat heeft niet lang geduurd. Men koos toch liever voor sloop en nieuwbouw.” Het 'inpakken' was in feite een goedkope manier om een oud pand te hergebruiken met een modern ogend jasje en minder stookkosten.

Nee, de gemeente wist tot voor kort ook niet dat dit er allemaal onder zat, zo blijkt. „We wisten dat er iets zat”, zegt projectmanager Mirte van der Vliet, die de huidige transformatie van dit gebied aan de Spaarndamseweg vanuit de gemeente begeleidt. En

dat zegt ook Wout van den Corput, ontwikkelaar bij Hoorne Vastgoed, eigenaar van Spaarneboog: „Maar wat precies, nee.” Sinds afgelopen zomer is pas duidelijk dat er meer over is van de Werf Conrad dan was aangenomen. Het roept wel de vraag op: wat nu? Het is op zijn zachtst gezegd bij-ogend jasje en minder stookkosten. Nee, de gemeente wist tot voor kort ook niet dat dit er allemaal onder zat, zo blijkt. „We wisten dat er iets zat”, zegt projectmanager Mirte van der Vliet, die de huidige transformatie van dit gebied aan de Spaarndamseweg vanuit de gemeente begeleidt. En

Zo moeten er in dit gebied naast een nieuwe Vomar en een vernieuwd winkelcentrum tussen 450 en 750 nieuwe woningen vrijrijzen. De plannen gaan er daarbij vanuit dat de hoogste delen van die bouw aan de kant van de Spaarndamseweg komen, met lagere delen daarachter. Betekent dat niet alsnog een onvermijdelijke sloop van de zojuist teruggevonden panden van Werf Conrad?

Zowel de gemeente als Hoorne zegt zonder meer te willen kijken wat er voor toekomst eventueel te behouden is. „We gaan nu volle bak kijken wat we hier precies hebben en in wat voor staat het

verkeert”, zegt Van Schaik vanuit haar erfgoedexpertise. „We weten nog veel niet. Maar het verhaal van Werf Conrad is een enorm belangrijk verhaal voor Haarlem. Dat wil je hoe dan ook vertellen.”

„We willen in dit gebied sowieso de oude industriële structuren terug laten komen”, zegt procesmanager Van der Vliet. „Zo wordt wat vroeger blauw was groen”, legt ze uit, doelend op het vroegere water van de haven dat nu Werfstraat is en waar straks een ruim plantsoen te vinden zal zijn. „Verderop hebben we bijvoorbeeld al te maken met de oude monumentale muur 'Ode aan de Bakker' en de Beschuitfabriek, die hoe dan ook behouden worden. We gaan dus ook naar Werf Conrad kijken.”

Meerwaarde

„Zo'n geschiedenis is ook voor óns belangrijk, vergis je niet”, zegt Van der Corput van Hoorne Vastgoed. „Natuurlijk is het verhaal van Werf Conrad iets om mee te nemen. Het geeft meerwaarde aan wat er straks komt.”

Hoe, wat, in hoeverre en in welke vorm... de toekomst van de oude Werf Conrad laat zich nu nog niet zien. Daarvoor is de herontdekking nog te pril. Als in de loop van komend jaar het zogenoemde Plan van Eisen voor de Leefomgeving vorm krijgt, zal er meer duidelijk worden hoe het verhaal van de oude werf een plek kan krijgen. Dat plan is het leidende document waarin alle wensen, eisen en functies van het te herontwikkelen gebied worden vastgelegd. Tot dan... is het kijken naar wat er nu staat en je verwonderen in de wetschap wat daar dus kennelijk onder zit.

„Het verhaal van Werf Conrad wil je als stad hoe dan ook vertellen”

„Opeens zag ik dat hier een waarschijnlijk schitterend pand verstopt zat”